

Prológus

Nekünk magunknak muszáj végül is a présbe kényszerülnünk Befejeznünk a mondatot. (Pilinszky János: Cimerem)

Talán az is véletlen – talán az sem véletlen, hogy nagyon nehezen „jött össze” az interjú: nehezen tudtuk összehangolni, egyeztetni az időpontokat. Egybegyűjtöttem az elérhető anyagokból egy halommal: filmrészletek, előadások, interjúk, kritikák, képsorok... Hilda a vásznon: hol szép és ártatlan, hol inas-eres, kemény, már-már félelmetes... Találtam forgatási részleteket, ahol sejteni lehet valamit a háttérből, a kulisszák mögül, a munkáról. Megnéztem a készülő Elek Judit-film forgatásán készült tízperces anyagot, sőt, a helyszínen: a csernátoni kúrián is megfordultam, az udvaron, a tornácra állva próbáltam elképzelni, milyen lehetett a hely a stáb nyüzsgésében. Aztán sorra vettem a fényképeket: ünnepi pillanatok, a Varga Katalin csapata Berlinben, Hilda a piros szőnyegen, fesztiválon, estélyi ruhában, díjátvétkor. Előttem volt ugyanakkor Hilda a feleség szerepében a később Visszaszületésé lett Hosszú péntekben: olyan helyzetekben, ahol kevés beszéd, hangsúlyos testi jelenlét jellemzi. Megjelent előttem a Három nővérből Irina: ahol azt a bravúrt hajtja végre, hogy bár az első jelenetben nagyjából egykorú színésznők állnak előttünk, ő mégis gyermek köztük-mellettük, évekkal fiatalabb, úgy éri aztán utol őket a darab során, „vénül” oda. Ott a Lüsziisztraté címszerepe: sok kiváló alakítás közt, a sokkal parádésabb megnyilatkozásokra lehetőséget adó többi szerep mellett kell az egyensúlyt, a kiegyensúlyozott erőt, az észbontó történelmi dulakodásban és az érzelmei jőzanságot felborító késztetéseit közt a szeretetteljes nyugalmat képviselnie úgy, hogy ne „üljön rá” a helyzetre, mégis vállalni vigye elejétől a végéig.

Mindezt végigelve és végigélve kénytelen vagyok magamban lereagálni, a színpadon láthatóhoz hasonló, arra rezonáló érzésekért, élményekért leásni. Miközben a beszélgetésre készülés időszakában ezeket a köröket magamban végigfutom, feloldódik minden korábbi félelem, tartózkodás: valósággal lázban égve, kíváncsian várom a találkozást a telefonbeszélgetések és elektronikus levelek után. – Kedvesen, udvariasan és rendkívül barátságosan bár, de azt mondta, nehéz alany, majd sokat fog a leírt szöveggel bajlódni. Már a kezdet kezdetén arra próbált felkészíteni, hogy nem lesz könnyű dolgom. Amikor később leírva látja, hosszasan szemléli, forgatja saját mondatait, majd arra kér, húzzuk ki ezt vagy azt, írjuk, fogalmazzuk másképp. Árnyalatokon rágódik, színeken és súlypontokon, arra törekszik, hogy minél pontosabban tudja elmondani, amit gondol, ezért kér: helyenként újból fussunk neki, másképp közelítsünk.

Egy

A színész munkaeszköze a saját teste és lelke, azaz személyisége, méghozzá az igénybevétel intenzitásának és teljességének olyan hőfokán, amire csak a művészet és talán némely nagy szenvedély kohójában izzik fel az emberi pszichikum. A különbség csak annyi, hogy ami a civil életben excesszus, ritka történés, az a színész számára naponta, természetesen megszülető vagy művilleg felfokozott és kierőszakolt életelem és élmény. (Popper Péter)¹

Amikor találkozunk, a színpadinál törekenyebbnek, vékonyabbnak, jelentéktelenebbnek látom, terepszínűnek. Semmi nem emeli ki a környezetből, és arra sem utal semmi, amit előlegezett: nem tűnik nehéz embernek. Egy gyorséteremben szertartások nélkül bekapjuk a napi menüt, közben titkon (vagy nem is annyira titkoltan) felmérjük egymást, s megtárgyaljuk: hová menjünk, ahol az esti előadás előttig rendelkezésre álló másfél órában nyugodtan lehet beszélgetni, nem túl hangos a háttér, a felvevő is biztonságosan dolgozhat, no meg mi is halljuk egymást. Egy közeli kávézó „kirakatában” kötünk ki. Már pár perce beszélgetünk, mire bekapcsolom a hangfelvevőt: úgy váltunk át a tulajdonképpeni interjútémmára, mintha ezer éve ismernénk egymást, és csak felvennénk egy elejtett korábbi beszélgetés fonálát. Nem is kell kérdést megfogalmaznom, ahogy az ismerkedési körökben mesél, már ott vagyunk, in medias res.

Színház, előadások, és a nagy élmény, a film: ezekről mind szó esik. A film, a hozzá kapcsolódó élményanyag viszonylagos újdonsága és egyben sokszínűsége bőséges anyagot szolgáltat ahhoz, hogy a beszéd elinduljon, majd sorra megszólaljanak a főtémák.

... aztán az ember elgondolkodik azon is, hol él... Először Magyarországról jöttek olyan hangok, hogy ez [a Varga Katalin] nem magyar film... Sok lenne, ha azt mondanám, hogy rosszul esett, inkább elgondolkodtatott, mi van velünk. Utánanéztam, mit jelent a magyar film: hogy magyar pénzből csinálták... Itt angol és román pénz volt benne, de sok mindent Magyarországon csináltak: a

kamerát is Magyarországról bérelték, az utómunkát ott végezték, meg a stáb nagy része is onnan volt... de hát nem értek én ehhez. Persze, nem vagyok én kiéhezve arra, hogy a magyarországi magyar mondja meg, mi a magyar... Ezen a kérdésen, azt hiszem, már rég túl vagyunk... Ugyanakkor nagyon jólesett és elgondolkodtatott a románok viszonyulása...

[A Varga Katalin balladája című film finanszírozásának egy része Bukarestből jött, a román kritika az erdélyi téma és a film 90 százalékban magyar szövege ellenére magáénak érezte. A film a berlini fesztiválon Ezüst Medve díjat kapott arra a hangtechnikai munkára, amit magyarországi stúdióban magyarországi szakemberek végeztek, miközben a magyar filmunió kezdetben nem is akarta a film fesztivál-nevezését semmivel támogatni, mondván: ez nem magyar film...]

Van-e szerinted erős kritika, kritikái vonulat? Én például azon nőttem fel, hogy a helyi lapnak volt egy állandó rovata, s egy kritikusa, aki rendszeresen, részletekbe menően írt mindenről: operáról, színházról, bemutatókról és hétköznapi előadásokról, vendéggjátékról. Nagyon objektív, összetett, reális dolgokat mondott, legalábbis nekem gyerekfejjel ez volt a benyomásom, ezen nőttem fel. Úgy éreztem, kimerítően beszél az előadás egészéről, a rendezésről, a színpadképről, a jelmezekről, a zenéről, és egyenként a színészek játékaról... Én ilyet ma nem, vagy keveset látok – talán nem figyelek eléggé? Az is lehet, én is leszoktam egy kicsit a napi újságolvasásról... Szerinted van kritika?

[A Varga Katalin balladája című film finanszírozásának egy része Bukarestből jött, a román kritika az erdélyi téma és a film 90 százalékban magyar szövege ellenére magáénak érezte. A film a berlini fesztiválon Ezüst Medve díjat kapott arra a hangtechnikai munkára, amit magyarországi stúdióban magyarországi szakemberek végeztek, miközben a magyar filmunió kezdetben nem is akarta a film fesztivál-nevezését semmivel támogatni, mondván: ez nem magyar film...] Van-e szerinted erős kritika, kritikái vonulat? Én például azon nőttem fel, hogy a helyi lapnak volt egy állandó rovata, s egy kritikusa, aki rendszeresen, részletekbe menően írt mindenről: operáról, színházról, bemutatókról és hétköznapi előadásokról, vendéggjátékról. Nagyon objektív, összetett, reális dolgokat mondott, legalábbis nekem gyerekfejjel ez volt a benyomásom, ezen nőttem fel. Úgy éreztem, kimerítően beszél az előadás egészéről, a rendezésről, a színpadképről, a jelmezekről, a zenéről, és egyenként a színészek játékaról... Én ilyet ma nem, vagy keveset látok – talán nem figyelek eléggé? Az is lehet, én is leszoktam egy kicsit a napi újságolvasásról... Szerinted van kritika?

Könnyebb lenne nem beszélni erről... Amit én érzékelek – ezt oda kell tennem mindig, mert foghíjas az én érzékelésem is –, az az, hogy van ugyan pár idősebb kritikus, meg néhány fiatal (egy részükkel sikerült találkoznom is, másoknak csak az írásait ismerem), akiknek hinni tudok, és szívesen olvasom, amit leírnak... de nagyon sok fiatal vagy kevésbé fiatal jelent meg a prérin, akinek az ízlésével nem tudok együtt menni. Kár, hogy most már bárki írhat, és nem méri fel ennek a szakmának a fontosságát és a felelősségét... akkor már sokkal jobb lenne, ha találnánk egy fórumot, hogy a közönség is mondja el a véleményét... erre sokkal inkább kíváncsi lennék. A román kritikusok ízlése valahogy közelebb van ahhoz, amit én gondolok.

[Megszólal a mobiltelefonja, románul szólítják, nem figyelek, de a hanglejtést akaratlanul is hallom, hiszen nem megy ki beszélni, fülelem a székelyes akcentust, érezhető, de nyelvtanilag pontosak a mondatok.]

[Megszólal a mobiltelefonja, románul szólítják, nem figyelek, de a hanglejtést akaratlanul is hallom, hiszen nem megy ki beszélni, fülelem a székelyes akcentust, érezhető, de nyelvtanilag pontosak a mondatok.]

Te jól beszélsz románul... ez székelyeknél nem mondhatni sem jellemzőnek, sem gyakorinak.

Fejldtem Kolozsváron, de nem úgy élem meg magam, mint aki jól tud. Persze, ahhoz képest, ahogy az elején beszéltem, nagyot haladtam! Ma már az angol jobban megy, de jó lenne fejlődni még. Kolozsvárra sok vendégrendező jön, legtöbbször angolul vagy románul beszél, és rossz érzést szül bennem, ha nem értem egészen pontosan, amit mondanak.

És az is fontos, hogy te tudjál velük beszélni?

Igen... fontos, hogy ne fárasztuk egymást, hogy egy-két szavas gondolatot ne kerüljön félórába elmondani, ne terheljük egymást ennyire és fölöslegesen...

Színészként a nyelv akkor is számít és fontos, ha a mozgás, a gesztus, a mimika az erőssége valakinek, hiszen a színészet nyelvhez is kötődik... Aprópó, román nyelv és viszonyulás: azt mondják, Bukarest izgalmas színházilag, s amit a saját szememmel láttam, az szerintem is nagyon jó...

Az utóbbi időben valahogy úgy alakult, hogy inkább filmeket láttam, mint színházat. De vannak előadások, amiket meg szeretnék nézni ott... izgat a város is, meg a sok nagy színész... Rebengiuc... Filmen láttam... és úgy felkavart... Ahogy megmutatja az ember esendőségét és kicsinységét... Amit játszik, az egyszerre vicces, nevetséges és szánalmas, mégis nagyon emberi... gyönyörű és megható... Ha ilyen mély emberi szeretettel és igazsággal találkozom, megnyugszik bennem valami... Boldog vagyok, és símom kell. Felszabadít, mint amikor Dosztojevszkijt vagy Hessét olvas az ember. Erre, úgy érzem, csak az igazán nagyok képesek. Már több mint fél éve láttam, s ha rá gondolok, ugyanúgy előtt ez az érzés. Ilyenkor érzem kitágult mellkassal, mennyire jó és fontos dolog a színház, a film.

A test fenyegető jelenlétéhez hasonlóan az Európában hegemon polgári színjátszás a maga illedelmes beszabályozottsága ellenére is újra meg újra bepillantást enged abba a hasadékba, amely átfordítja ezt a megkövültnek látszó intézményt, s hozzájuttat a határátlépés, az átváltozás, az önmegsemmisülés és az önújratemtés tapasztalatához. (P. Müller Péter)2

A Lüsizstraté a legfrissebb előadás, amiben a kolozsvári színházban részt veszel, te vagy a címszereplő. Hogy élted meg, és hogyan él tovább ez a darab? Sokakat sokkolt.

Kétségtelen, van egy nyelvezete, elsősre talán nekem is furcsa volt. Ez egy kortárs fordítás. Amikor próbáltuk a darabot, olvastam erről a kérdésről... unom ugyan az előszavakat elolvasni, de ezt nem bírtam letenni, olyan érdekes volt. Ebből tudok mindent, amiről itt beszélek... hogy Arisztophanész ebben a nyelvezetben írta meg, nevükön nevezve a dolgokat... Csak a magyar emberek Arany János fordítását ismerik... és hogy ő maga mondja: próbálta kétértelművé tenni a nagyon is egyértelmű kifejezéseket, mert a magyar közönség (az akkori) nincs szokva, hogy ilyeneket olvasson könyvben. olvastam az Arany-szöveget is... Pazar... és meg kell mondanom, a gondolatot sokszor onnan jobban értettem...

A lényeg, hogy a görögök másképp viszonyultak a szexualitáshoz. A nemiséget az élet természetes részeként kezelték... A nemi aktust és a nemi szerveket megjelölő szavakat nem használták bármire, nem értéktelenedtek el ezek a szavak. Nem káromkodtak és nem sértegettek velük... mert a szexualitást nem tartották gyalázatos dolognak, nem volt tabu... az élet természetes része volt. A fasz, pina pusztán a testrészt jelentette, nem rakódott rá más értelem... ott nem lehetett úgy megsérteni valakit, hogy mekkora faszfej vagy... Ezek is csak olyanok voltak, mint a szem, a száj, az orr. Tehát az akkori szókimondás nem ugyanolyan volt, mint a mai... Pontosan ezek miatt a ráakódások miatt, amit, nem is tudom, miért és honnan hozunk magunkkal... mikor is történt ez a változás... A nehézség inkább ebben volt, hogy lehet tisztán kimondani ezeket a szavakat, mert ezzel a jelentéshalmazzal, ami ráakódott, könnyen elvitt más irányba, véleménymondásba például. Pedig Lüsizstraté nem egy férfigyűlő nő, sőt, nagyon is férfikedvelő ember, s ez nem egy férfigyűlő darab. Elég egypár olyan mondat, ami olyan irányba indít... lök el... és akkor olyan, mint valami félreértett, rossz emancipáció.

Nekem főként az volt nagy meglepetés, hogy Arisztophanész ezt így írta meg. Nagyon tetszik, hogy ebben a görög világban nincs az a sok tabu, sem a szex, sem sok más téren. El is gondolkodtam... mert, úgy tűnik, mi vagyunk kicsit elcsúszva a normálistól.

Mondtad, elég egypár mondat, utalás, és az egész előadás egy adott irányba megy el, de ti itt nem akartatok férfigyűlő darabot csinálni. Ki döntötte el, hogy ne ez legyen az irány, a rendező vagy ti?

A rendező gondolta így, és ez nagyon tetszett. Ugyanakkor bonyolult folyamat volt, mert a rendező nem beszél magyarul, a magyar szöveg apró, nüanszbeli különbségeit nem értette, nagyon sokat dolgoztunk a szövegen.

Mennyire éreztétek a bemutatón, hogy helyenként megáll a levegő egyesek megbotránkozása kapcsán, vagy nem volt érezhető?

Valamennyire felkészítettem magam erre, hogy ez kicsit sokkoló lesz.

Kettő

A szocializáció olyan értelemben megy kommunikáción át végbe, hogy a gyermeki személyiség minden fejlődési lépése egy kommunikációs szisztémában történik. (Buda Béla)³

Az első beszélgetésünket néhány hét után egy második követi: bár a felvevőn nagy anyag gyűlt össze, mégis azt érezzük: a kérdésekre és a mondandó egy részére nem jutott idő. Hiszen Hildának előadásra kellett készülnie. Így legközelebbi ittlétekor ismét felhív, egyeztetünk, bár az idő most a soron következő próba miatt szűkös, ott folytatjuk, ahol abbahagytuk. Azt már korábról tudom, nem Kolozsvár a főhadiszállása most, de nagy kedvvel játszik továbbra is itt. Vállalja ezért az utazgatást, vonattal, autóval, hidegben-fagyban, az éppen szokatlanul hideg, zord télben.

Te most Kolozsváron nem vagy szerződve, szabadúszó vagy. Jó ez neked?

Jó.

Mert nagyon köt, ha szerződve vagy?

Igen.

S nem üt vissza, hogy nem szerződöttél?

Ezt nem tudjuk előre... de mielőtt hozok egy döntést, általában végigpörgetem magamban a lehető legrosszabbat, ami történhet... Próbálom minél mélyebben végiggondolni, hogy lássam, pontosan érzem-e... annak ellenére, hogy tudom, ezek kiszámíthatatlan dolgok. Főleg a saját magam érzései azok. De nem szeretek úgy élni, hogy most azért csináljak valamit, habár máshoz van kedvem, hogy aztán, majd a jövőben ne legyen rossz. Volt ilyen is, aztán sosem úgy lett, ahogy előre elképzeltem.

Szentgyörgyről ezért jöttél el, mert úgy érezted, hogy változtatnod kell?

Igen... és nagyon örülök, hogy ezt megléptem, pedig egyáltalán nem volt könnyű döntés, és mindig visszavágyok azok közé az emberek közé. De kellett ez a lépés magam miatt. Hogy magamról megtudjak valamit. Nagyon boldog időket éltem ott meg, szerettem az embereket és azt, amit ott együtt csináltunk. Aztán az utolsó két évben elkezdtem foglalkozni ezzel a gondolattal... addig eszembe se jutott ilyesmi. Ha már egy ilyen gondolat bekerül a vérkeringésembe, akkor nekem jobb menni, mert nem vagyok jól a bőrömben. Nem tudom már átadni magam annak, ami ott történik. Persze, ez nem azt jelenti, hogy attól kezdve nem voltak már ott boldog periódusok, csak nem szeretem, hogy ott éljek, keseregjek és közben más valamire vágyakozzam... Akkor legalább derüljön ki, hogy tévedek... ezt meg kell tudnom. Éreztem magamban dolgokat, amiket meg szeretnék élni, ki szeretnék próbálni. A háttérbe szorult kis énecskéim elkezdtek háborúzni bennem, ki akartak teljesezni. És engem segít, ha változik a környezetem is. Nem tudom elfogadni mondjuk 25 évesen, hogy én ez vagyok és ennyi. No már most le lehet vágni és el lehet

űsköcsíteni ezeket a vágyakat, de vehetsz egy nagy mély lélegzetet, s még nekifuthatsz a világnak. Jó nehéz, de kaland. Persze, ehhez önbizalom kell. Az biztos, hogy ilyet nem lehet meglépni, amikor úgy érzed, színészként nem érsz semmit... legalábbis én ilyenkor nem tudok...

És neked is van ilyen korszakod?

Hát persze.

Nem először van bátorságod lépni...

Furcsa ez a megfogalmazás, hogy lépni... Ha az ember sokat gondol egy dologra, előbb-utóbb arrafelé megy. Mindig jön aztán külső segítség is. Az ötödik évem volt Szentgyörgyön, amikor a Godot-ra várva című előadást próbáltuk [Tompai] Gáborral... nem is tudom... olyan volt az a pár hét, mintha kiköltöztünk volna egy szigetre. Olyan jól telt, hogy azt éreztem, teljesen mindegy, mi lesz a végére, csak minél hosszabban tartson... Igazi élmény volt... Valahogy újra a jelenbe kerültem, és ettől megerősödtem magamban. Pedig nem volt egyszerű megérezni Lucky lényét... Sokat dolgoztam, keresgéltem, de boldog voltam még akkor is, amikor épp nem volt könnyű...

Mely szerepek voltak ilyen kivételes alkalmak számodra?

Ilja... vagyis az Olga az Ilja próféta című előadásban. Akkor kerültem Szentgyörgyre... mesés időszak kezdődött, [Bocsárdi] Laci különleges volt és mély. Egész lényünkkel rá voltunk tapadva, olyan szenvedéllyel beszélt... életiskolát is kaptunk, nemcsak a darabot csináltuk. Aztán komoly hitkérdéseket is feszegettünk, próbáltuk kifürkészni a darabot. Az Olgáért is megkínlódtam rendszeresen... és fogalmam se volt, merre tartok... Nehezen próbáltam... annyit azonban végig éreztem, van itt egy ember, aki bízik bennem, és fogja a kezem.

És volt a film, amiről szintén így: mint kegyelmi állapotról beszélsz. Pedig az közben egészen más jellegű munka.

És volt a film, amiről szintén így: mint kegyelmi állapotról beszélsz. Pedig az közben egészen más jellegű munka.

Igen... ilyenkor nem is tudom pontosan, mi történik... Elkezdődik, s közben minden egyébről megfeledkezel. Csak az van. Ez három hét volt a filmnél, azaz 18 nap... Én ezt nagyon szeretem, ezt a belefeledkezést, de ezt nagyon nehéz megcsinálni Kolozsváron... legalábbis számomra azért volt nagyon nehéz, mert nem voltam ahhoz szokva, hogy csak délelőtt vagy délután van próba, és amikor este színpad van, különböző előadásokat játszunk. De közben megszerettem ezt a jó értelemben vett profizmust – amikor a színész bármire képes kell legyen minden szituációban. És ezt van akitől tanulni itt, sok színész kollégát csodálok itt a szakmai tudásáért, elképesztő, mennyire rugalmasak. Igyekszem több-kevesebb sikerrel felzárkózni...

Amiket én tudok a filmes munkáról, aszerint az a különbség a kettő közt, hogy a darabot a színpadon előlről végig csinálod, egy filmet nem, azt snittekből rakják össze, sokszor egyáltalán nem lineárisan, nem a nézők előtt játszódó sorrendben rögzítik... Nem estél ki a szerepből a film forgatásán, nem akadt meg a lendület? Hiszen ha te szeretsz egészen belehelyezkedni egy-egy ilyen folyamatba, akkor pont a film nem az, ahol ezt így lehet csinálni...

Most, hogy így kérded, az jut az eszembe, hogy habár nagyon izgalmas végigélni egy történetet elejétől a végéig, mondjuk egy este, én nem pont erre gondoltam... hanem hogy az a bizonyos személyiség, lény körül forgolódsz hosszabb időn keresztül, amit

játszol. Hogy abban a világban élhatsz egy kicsit. Ebből a szempontból mindegy, hogy honnan ragadsz ki egy jelenetet. A Varga Katalinnál kicsi volt a stáb, nem otthonról mentem minden nap, hanem együtt laktunk, együtt gondolkodtunk, s mindezt falun, kint a természetben... Minden ott volt a levegőben, csak be kellett szívni... Egy stúdióban nehezebb lett volna mindezt elképzelni.

Utána filmeztél másokkal, mást, másképp: az milyen volt?

A második filmben, a Visszatérésben, amit Elek Judit rendezett, csak pár napom volt... és furcsa is volt, hogy olyan rövid az idő. Csemátonban forgattunk, és első nap igen nehéz volt ráhangolódni arra a világra... aztán este volt egy próba a másnapra, beszélgettünk. Akkor történt velem valami, mintha Judit ennem adott volna... Boldog vagyok ilyenkor! A harmadik pedig Kincses Rékával a Heimát című film, Otthon vagy Haza, nem is tudom, mi lesz magyarul a címe, még nem volt meg a bemutató... Emiatt nem is szeretnék bővebben beszélni róla... Ami szokatlan volt azonban, hogy nem lehetett bámészkodni... forgatás előtt értem jött a kocsi, ki volt minden számolva, erre ennyi, arra annyi idő... Emlékszem, kértem őket, vigyenek ki egy kicsit korábban, de mondták, itt a kocsik így vannak beosztva... meg hát fölösleges is lett volna, mert a forgatás bent volt egy házban, és nem lehetett ott lézengeni. Persze, nagyon jó, hogy az ember próbára teheti magát mindenben, az alkalmazkodóképességben, a türelemben... sajnos, adós vagyok mindkettőben.

No igen, a profizmus meg a fegyelem, ezekről van szó itt, és ezek fontosak, szabályok közé szorítanak, megtanítanak a profi munkára, időbeosztásra... De hogy fér össze ezzel az alkotószabadság, az hol van?

Nem tudom, ennek a határait hová lehet tenni... Amikor Kolozsvárra szerződtem, gátló körülménynek éltem meg az erős rendszert, amihez alkalmazkodnom kellett. Úgy éreztem, minden oldalról kilógok, erőszakot hajtok végre magamon. Persze, egy helyet meg kell szokni, tanulni, mi az, ami fontos, mi az, amivel egyáltalán nem kell foglalkozni. Úgy érzem, ez sikerült, mert közben rájöttem, hogy nem föltétlenül zárja ki egyik a másikat... mármint a rendszer a szabadságot... Sok mindent tanultam itt magamról, például felismertem a technikai tudás teljes hiányát, meg hogy hogyan is kellene csinálni. A vendégrendezők nem nézik el, hogy éppen rosszul próbálok, nem bíznak általában, hogy meglesz a végére... Meg hát nemrég éreztem meg a felelősségét annak, hogy ha főszerepet játszol, muszáj tartani valami felé minden próbán, mert a partnereknek kell, hogy legyen mihez viszonyuljanak.

Várnak is tőled akkor már, azt mondják, ez kapott ezt, azt, díjat, elismerést... akkor lássuk.

Az elvárásoktól mindig riadtan menekülök... Nem szeretem, ha elvárnak, az elvesz a szabadságomból... A környezet úgy kezel, hogy te ezt már tudod, közben én meg teljesen el vagyok bizonytalanodva, hogy merre is kellene indulnom... fogalmam sincs semmiről. Olyan is volt, hogy annyira nem sikerült ezt kizárni, hogy dühös lettem magamra: mi a fenét csináltam az elmúlt tíz évben, hogy még mindig nincs kialakult módszerem, amivel itt most lazán próbálhatnék. Talán ezért is van, hogy nem úgy megyek egy helyre, hogy fitogtatom: ezt is tudom, azt is... Úgy érzem, ebből a szempontból két típusú színész van, hogy ki a nyerő a helyzetben, és ki hosszú távon, azt nem tudom, de van, aki úgy lép fel, úgy adja magát, hogy többet mutat, és ez be is jön, az emberek ezt el is hiszik neki... Később kiderül, hogy nem pont annyi volt, de sokkal több lehetőséget kap, s ezzel is lehet haladni. Én valahogy szégyelltem többet hitetni el magamról, mint amit meg tudok csinálni, sőt kevesebbet mutattam, mint amit éreztem magamban. Ennek az a veszélye, hogy a környezet azt tükrözi vissza, amit te közölsz felé, és ez természetesen visszahat rád... Szóval volt már olyan, hogy gátolt az önbizalomhiány. Fontos, hogy az embernek egészséges önbizalma és önképe legyen, legalábbis én meguntam, hogy nincs, és azokat a plusz köröket is meguntam, amiket emiatt mindig le kellett futnom. Öszintén azért is szabadúszom most, hogy rendet rakjak kicsit magamban, lássuk, hogy állok, ki vagyok, mit szeretnék... Tulajdonképpen ha jól számolom, az egyetemét is beleértve, 14 éve egyik szerepből ki és a másikba be, amiért ugyanakkor nagyon hálás vagyok, másfelől viszont kicsit összezavarodtam... Nem maradt idő magamra. Sok mindenre rájöttem... a saját magam gátlóira és gátlóira... amit feladatunk meglépni, úgy érzem, ha már volt annyi eszünk, hogy felmérjük... Ennél többet úgysem tehetünk, a többi nem rajtunk múlik.

Nem szereted, hogy te dicsérd magad, hogy te mondd, mit érsz... Ez másutt is létező jelenség, nem csak színészeknél... Vannak, akik többet mutatnak, többet vállalnak, s vannak, akikről a feladatok során derül ki, a munkájuk mutatja meg, igazából és valójában mennyit bírnak, mit tudnak. A tudást, a technikai tudást, az alapokat a főiskolán szerzi a színész: te Marosvásárhelyen végeztél, milyen volt a

főiskola?

Nagyon örülök, hogy ott végeztem. Akkor a tanárok nem a mi generációnk voltak, azt tanították, amit ők érvényesnek gondoltak, és ami érvényes is volt, de mi olyan jókat lázadtunk... és olyan jól egy csapatná kovácsolódtunk az évfolyam, nem maradt ki senki, és nem volt rivalizálás, egészséges volt. Nagyon sok boldog pillanatot éltünk meg, nyitottak, kíváncsiak voltunk. Most lesz a tízéves találkozó, nagyon várom már, hogy mind együtt legyünk. Sokszor olyan, mintha el se váltunk volna, olyan közel van és eleven még mindig az egész.

Sokat tanultatok, kérdezném, de kérdés bennem ezzel a szakmával kapcsolatban (is), hogy mit lehet ebből iskolában megtanulni?

Egymástól sokat tanultunk... Igazából nem lehet ezt megtanulni... szerettem, amiket Kovács Levente mondott, főleg az első két évben. Negyedéven jöttek külső rendezők, Novák Esztertől sokat tanultam például, akkor jutott el a tudatomig, mi az, hogy próbálni: nem az, hogy ülünk a cukrászdában, és kitaláljuk a jelenetet, több órán keresztül, aztán bemegyünk a színpadra, és csalódtunk vagyunk, mert nem működik, hanem ez egy gyakorlati dolog. Véletlenül láttam Bács Miklós vizsgáját Kolozsváron a román színisékkel, akkor úgy éreztem, ide egy kicsit visszairatkoznék.

Olvastam egy korábbi interjúban, hogy kérdezték tőled, mennyire volt a pályára készülésed idején a színházon kívül a film is az elképzeléseid között, s te erre azt válaszoltad: minden színésznek benne van ez is a képben...

Olvastam egy korábbi interjúban, hogy kérdezték tőled, mennyire volt a pályára készülésed idején a színházon kívül a film is az elképzeléseid között, s te erre azt válaszoltad: minden színésznek benne van ez is a képben...

Benne van, de én erről hamar letettem. Sok magyarországi jött például filmet csinálni itt nálunk, és sosem választottak ki még statisztának sem. Az egyetemre pedig eljöttek a budapesti filmrendező szakosok, dolgoztunk együtt egy-egy jelenetet, de annak sem volt semmi következménye. Természetesen mindebből én arra következtettem, hogy nem vagyok filmre való. Úgyhogy le is beszéltem magam, hogy ne vágyakozzak olyasmira, amire nincs esélyem... Elég karakteres az arcom, biztos nem működik a vásznon. Arra gondoltam, valószínűleg mások a kifejezési eszközeim, mint ami a filmre kell. Meg is győztem magam, és meg is nyugodtam ebben, hogy nem a film az én utam, a színpadon kell én keressem magam s a helyem.

Akkor hát ez a film hogyan történt? Véletlen volt?

Ha vannak véletlenek, akkor igen, de nem hiszem, hogy vannak... Így kellett lennie. Amikor Peter megjelent Szentgyörgyön a zakójában és a táskájával, ami attól kezdve mindig vele volt, olyan lúzer-félének tűnt... Rövid volt a találkozás, még ő sem tudta pontosan, ki kellene legyen Varga Katalin... de nagyon tetszett, amiket mondott a történetről és főleg a nőről... Éreztem, hogy nagyon szeretném eljátszani, de igyekeztem nem túlságosan beleélni magam... De sok munkám volt abban az évben a színházban, nem volt idő álmodozni... Aztán egyszer csak ott álltam a stábbal szemben... elkezdtek, tapasztalat semmi... nem volt más választásom, csinálni kellett... Boldog voltam. Csodálom Petert, hogy úgy döntött: az örökölt pénzéből filmet forgat, és nem egy lakást vásárol. És az eredeti elképzelésemhez képest most már ezt az egész filmesdit máshogy gondolom.

Ahhoz képest, hogy teljesen lebeszélte magát a filmről, aztán, mint mondod, ebben megtalálta magát...

Nem sajnós, hanem hála Istennek, hogy ennyire kiszámíthatatlan az élet, és nem mindig úgy történnek a dolgok, ahogy elképzeljük őket. Sokszor jutok egészen máshová, mint amerre elindultam. Furcsa ez az élet, magunknak is kiszámíthatatlanok vagyunk. Igazából nagyon izgat ez engem, addig menni, ameddig lehet, a határaitam tágítani, körüljárni magam.

Három

Performatív helyzetben a test közvetítő testté és ugyanakkor közleménnyé teszi magát. Beilleszkedik tehát az emberi kommunikáció bonyolult rendszerébe, amelynek természetesen a művészet is része. (Ungvári Zrínyi Ildikó)⁴

Nekem, aki filológiát tanult, bölcsészkaron végzett, a szöveg szent, az áll a központban, abból indul ki, abban gondolkodik, azt csiszolná, azt használná. Egy színésznek nem ez az egyetlen eszköze, hanem az összes többi, amivel ti dolgoztok. Hogy viszonyul a szöveg a többi kifejezési eszközhöz? Milyen viszonyban vagy te a szöveggel meg a testtel? Számomra a szövegcentrikusság az ismerős, ez a kiindulópont, ebből próbálok figyelni a testre, haladni a testtudat felé – milyen az út fordítva? Milyen annak, aki nagyon biztos a testében, a mozgásában? Láttam több olyan szerepedet, ahol ez dominált, ezen volt a hangsúly. Ez az, amiből te kiindulsz, ebből és erre építkezel, vagy erre „használtak fel”, „állítottak be”? Miért és hogyan dominál nálad a mozgás, hogy vagy te ezzel? A III. Richárdban annyira hangsúlyosan vagy fizikailag, testben, megjelenésben ott, hogy visszagondolva – régebben láttam az előadást, egy év is elmúlt már azóta – a színpadi jelenléted maradt meg az emlékezetemben, meglep, hogy azt mondod, elég sok szöveged is volt, erre kevésbé emlékszem, annyira hangsúlyos volt a színpadi jelenléted, ahogy bejössz, ahogy ott állsz, súlyosan, jelentőségteljesen, erővel...

Szerintem minden szereplőnek mások a mozdulatai, más a tartása, a beszéde, mert más életérzés van benne. Ezt általában nem szokták kémi, de én szeretek ezzel kísérletezni, amikor kisebb a szerepem, több időm van erre. Volt olyan, hogy ebből a testérzetből vagy minnek is nevezem, fogtam meg a szereplő lényét. A Visszaszületésben (régén: Hosszú péntek) ugyanakkor először a mozgást találtuk meg, azt csinálva a próbákon teltem fel érzésekkel. Mondjuk, ez bennem mozgáselőadásnak számít. A Vadásztársaság próbáin pedig Dragoş arra buzdított, hogy minden érzést, ami lezajlik a tábomoknéban, próbáljam meg mozgásban, testben megjeleníteni. Izgalmas vállalkozás volt. Láttam azonban egy Wilson-előadást, ahol hasonló dolgokkal kísérleteztek, csak sokkal magasabb szinten. Mindehhez ott még a beszéd is hozzájött, azaz úgy beszélt minden szereplő, hogy abból érezni lehetett, milyen ember... ha nem nézem, csak hallgatom is, kialakul a kép róla, meg ha nem hallgatom, csak nézem a mozgását, úgyszintén. Így három különböző dolog volt egy időben: a helyzet, a mozgásban kifejezett személyiség, majd a hangban megjelenített, nem is tudom... temperamentum. Három teljesen különböző dolog egyszerre. Ha nem láttam volna megvalósulni mindezt a saját szememmel, akkor azt mondtam volna, ezt lehetetlen megcsinálni. De biztos, hogy egy ilyen előadást nem négy vagy hat hétig próbálnak.

A szereptől függ, mennyit enged kísérletezni ezekkel a dolgokkal, mert amiért megérzed a testedben egy-egy pillanatra azt a lényt, az még mindig csak egy érzet, esetleg több érzet, de az még nem azt jelenti, hogy már meg is ragadtad az egész előadásban. De a színpadi jelenlét szerintem valami más, az máshonnan táplálkozik. Azt érzem, ha igaz, azaz én el tudom hinni a helyzetet, magamat a helyzetben, akkor minden, reakció, mozgás, beszéd a helyére kerül. Azzal kínlódom sokat, míg eljutok addig az igazságig, amiben hinni tudok. Van, akinek az út, hogy ezt elhiggye, rövidebb, nekem mindig elég hosszan tart. Sajnos igazából fogalmam sincs, hogy vannak ezek a dolgok... Az biztos, hogy számít itt a koncentráció és az energia, amivel csinálod, az idegrendszer... Valahogy szeretek addig eljutni, hogy abban a pillanatban én, Hilda is úgy gondoljam... annyira föl-erősíteni magamban azt az igazságot, ami a szereplőé...

Exhibicionista vagy? A köztudatban az van, tehát laikus fejjelel mindenképp azt mondjuk és azt gondoljuk, abból lesz színész, aki szereti „mutogatni magát”...

Az exhibicionizmusom abban áll, hogy ahogy haladok az utamon, s valamit megértek – vagy nem –, ami körül kérdéseim vannak, azt meg akarom mutatni... hogy formába öntsem, hogy ne csak elkallódjon, amit én körüljárok, kiprobálok... Hátha van olyan, aki hasonló dolgokra érzékeny... hogy a néző ebből fog-e valamit, azt nem tudom, de sokszor kíváncsi lennék... jó lenne néha összeülni a nézőkkel. Lehet, semmi se megy át... de nekem akkor is jó, hogy okom, lehetőségem, ürügyem van ezekkel foglalkozni. Én legalábbis boldog vagyok, ha látok egy előadást, jelenetet, ahol olyasmi történik, vagy úgy játszik a színész, hogy megpiszkál bennem valamit. Ilyenkor mintha láthatatlanul kapcsolatba kerülnék vele. Itt megint egy filmes példát említek: a Polijist, adjectiv (Rendőr, melléknév), Porumboiu filmje... életemben nem éreztem magam annyira kreatívnak, mint a film alatt... Csak úgy sziporkáztam, egyik gondolat és érzés jött a másik után... Később vagy kétszer is találkoztam a rendezővel, és úgy megkérdeztem volna: ő mire gondolt? Gondolt erre, arra, amarra, míg rendezte a filmet? Mert ha igen, szeniális, és ha nem, akkor is... Hogy ekkora helyet hagy a fantáziának! De nem mertem megkérdezni, ugyanakkor meg valahol mélyen nem is akartam, mert mindez magánügy, azt hiszem... szemérmertlenség lett volna részemről.

... a humán kommunikáció alapvetően arra tesz képessé bennünket, hogy váratlanul értékesre bukkanhassunk. [...] a beszélő csak tartson saját verbális és nem verbális megnyilatkozásaitól, mert ez kellően alázatossá teszi őt. (Quentin J. Schultze)⁵

Mit akarsz magadból megmutatni?

Valahogy próbálok én is arra alakulni, amit csinálok... ezért veszélyes, ha mindig hasonló szerepeket játszom, mert elkezdek abba az irányba menni...

Mert unalmas, vagy mert leszűkít?

Nem unalmas, leszűkít! Persze, minél többet játszik az ember egy típusból, egyre több mindent tud belőle megcsinálni, viszont ha nem adatik meg, hogy mondjuk egy típust eljátszhassek, akkor azt nem is tudom kifejleszteni magamban, ami pedig ugyanúgy bennem van, csak... dolgozni kell rajta, hogy ki tudjon terebélyesedni...

Talán az a fontos, mégis, hogy a saját ritmusodat ne veszítsd el...

Nagyon fontos, hogy izgasson a probléma, ami a szereplőé, mert akkor nagyobb szenvedéllyel dolgozom... Ezért jó nekem, hogy Irinát játszhatom a Három nővérben... De ugyanúgy belém épült és meghatározott annak idején a Júlia, majd a Sen Te a Jóembert keresünk!-ből.

Haladok, megyek az utamon, és vannak kérdések, amik jobban érdekelnek, mert én is meg akarok tudni valamit. Ez kölcsönhatásban van egymással: a szerep aszerint alakul, hogy emberként éppen merre tartok a világban, és van, hogy egy szerep segít észrevenni, meglátni valamit, továbbnyit, tudok formálódni benne... és lehet, egyedül nem lennék képes rá, csak szeretném. Ezért fontos a Kolozsvárra lépés, hogy foglalkozhattam azokkal a kérdésekkel, amik engem most érdekelnek, Irina, a Vadásztársaság, Lüszi-straté...

Ez olyan határozottan és biztosan hangzik, mintha pontosan tudnád, honnan és hová. Neked van egy programod, amerre az életedben tartasz?

Ez olyan határozottan és biztosan hangzik, mintha pontosan tudnád, honnan és hová. Neked van egy programod, amerre az életedben tartasz?

Program nincs, és pontosan sem tudom, de azt érzem, emberként merre nem akarok haladni... egy idő után felismerem a korlátaimat, s el kezdem feszegetni: kíváncsi vagyok, meg tudom-e lépni? A különböző éneket bennem a színház, a szerep segíti... és ha ennek kapcsán kell valamit megtanulnom, sokkal kreatívabb vagyok, nyitottabb, nagyobb lesz az amplitúdóm bármire...

Akkor azért csak tudod valamilyen szinten, mi kell neked.

Igen, csak nagyon el tudok bizonytalanodni... Van, amikor semmi nem olyan, amilyennek lennie kellene, ami érdekelne... Az ember a belső hangja után megy, de azt is kell táplálni, s ha mind olyan dolgokkal van körülvéve, ami nem pont az, csak hasonlít ahhoz a dologhoz, akkor az ember meqzavarodik: most ez az, vagy nem... Nagyon sok olyan dolgot kezdek látni a világban, ami

olyan, mintha, de tulajdonképpen imitáció... Csak úgy teszünk, mintha az lennénk. Ilyenkor feltevődik a kérdés, vannak-e igazi dolgok. Szerintem vannak...

Az az érzésem, semmiképp nem az az életprogramod, hogy egy szép házban ülj, gyönyörű dámaruhákban, csodálatos kalapokban járkálj fel s alá... Te magadat akarod építeni...

Sok mindenben segít a rugalmasságom, hogy nincsenek olyan kényelmi elemek, amikről ne tudnék lemondani. Ez segít abban, hogy bárhol újramezdjem az életemet... ami elég sok kényelmetlen dologgal jár, főleg az elején, amíg kialakul a minimális biztonságérzet... De az biztos, hogy azért is tudtam bizonyos dolgokat, bátorságokat megengedni magamnak, mert állandóan éreztem a szüleim adta biztonságot. Van egy bizonyos szakasza a gyerekkornak, azt hiszem, amikor kialakul az emberben az a fajta önbizalom, hogy merhessen később... Nehéz erről beszélni, mert nem tudom pontosan, csak érzem... Érzem, hogy nálam ezek jó helyre kerültek, megkaptam abban a bizonyos korban a kellő biztonságot. Ezt azért is mondom, mert az az ember, aki nem mer lépni, nem biztos, hogy maga tehet róla. Én megkaptam ezt a kiváltságot, hogy a szüleim a legmerészebb álmaimban is támogatnak.

Van, aki népszolgálatot, közösségszolgálatot emleget... Ehhez képest az, hogy magamat építsem, kevésnek tűnhet, önzőnek, szűkösnak. Közben meg arról is beszélsz, hogy te is át akarsz adni... Amire rákérdeznék itt, az rímel a beszélgetés elején mondottakra: erdélyi, magyar, román, közösség, közösségiség, hagyomány, értékek... Van ilyen elvárás, hogy őrizzük... a valamit...

Nem tudom, hogy vagyok ezzel... fel-felébred bennem ez a felelősség, ami gátló is, ha akarom, mert az útkereséshez, hogy tovább tudjál menni, de akár a színházban is, pofátlanság kell... Nem jó, ha bizonyos elvárásoknak kell megfelelni... Persze, azt sem gondolom, hogy felelőtlenül kellene élni... Nem tudom sem az arányát, sem a mértékét, de a problémát ismerem...

Ezzel kezdted a beszélgetésünket, hogy van-e közöd ehhez vagy sem...

Elgondolkodtat... Építeni a közösséget, amiben vagy. De nem tudom az arányát, mert végesek vagyunk emberként. Így jöttem Kolozsvárra. Az elején friss a lendület, a hit... Azt hiszed, a végtelenségig tudod ontani a szeretetet, aztán egyszer csak elfáradsz... ha nem találod meg, hogy közben honnan táplálkozz.

Erre neked az a megoldásod, hogy elmész más közegbe, váltasz, vagy valahol erőt gyűjtesz?

Igen... változtatok, ha tudok... Fontos, hogy felfrissüljek... Most ugyanolyan élettérzések vannak bennem, mint amiket 18 éves koromban éreztem. Érdekes. Valószínűleg meg kell tanulnom előbb-utóbb, hogy ugyanazon a helyen elérjem mindezt.

Bárhol, ahol emberekkel, például segítő szakmában dolgozol, tanítják, hogy szükség van az eltávolodásra, a feltöltődésre, különben fenyeget a kiégés.

Nekem fontos, hogy ne legyek elferdült ember... Egészséges szeretnék lenni... Mindig tartottam kapcsolatot civil emberekkel, azért is, hogy lemérhessem magam, hol tartok. Csak színházi közegben eltolódnak a hangsúlyok.

Gyerekkorodtól színész akartál lenni? Hogyan alakult ki ez, jártál színházba, verset mondtál az iskolában?

Harmadik osztályos voltam, amikor a kockás papírból készített „bulletinbe” (személyazonosságiba), amit cérnával vartunk össze, a foglalkozáshoz azt írtam: színész... Nemrég találtam meg... Ilyen gyerekálom lehetett, ami talán minden lányban megvan. De tulajdonképpen az egyetemen fedeztem fel, micsoda élvezetek rejlenek benne, s hogy imádok ezzel foglalkozni. Ha nem színész lettem volna, azt hiszem, pszichológus lennék. Érdekel, mi zajlik az emberben, hogy viselkedik, hogyan él meg helyzeteket...

Érdekel az ember?! Hiszen akkor nemcsak arról van szó, hogy önző módon magadat építed.

Magadat másból építed... Csak azért kell frissen tartsd magad, hogy képes legyél észrevenni és befogadni. Hogy ne zárja el semmi a csatornákat... hogy nyitva lehess arra, ami zajlik körülötted, hogy érdekelhessenek dolgok.

Egyetlen tempója, időmértéke a minőség. [...] Színháztársaság – a szó szabványértelmében – sose létezett, és sose fog létezni. Az utánzás egy-két állatfaj tulajdonsága és az imitátorok kabarétréfája. A nagy művész legfőbb feladata, hogy újra és újra semmit se tudjon. (Sheryl Sutton)⁶

Nem érzed, hogy betokosodnál?

Nem akarom érezni... Vannak sajnos dolgok, hiányosságok, amiket érzek, amiket már nagyon meg kellene lépni... de mindig továbbvisz a hitem, hogy tudok más is lenni...

Közben te díjat kaptál [és beszélgetéseink után, tavasszal Jászai-díjat, Magyarországon], díjat kapott a film... Nem jutottál el minden egyes gálára, de ahová eljutottál, láttam a csodálatos képeket, ezektől a helyzetektől az ember magabiztosabb is lehetne, akár el is szállhatna... Nálad ez nem történt meg?

Az ember föl kell ismerje, hogy az életben vannak ilyen pillanatok is, de az élet általában nem ilyen. Én nagyon megtisztelőnek érzem, hogy ezt megkaptam, hogy végigvonulhattam Berlinben a piros szőnyegen, hogy eljuthattam fesztiválokra, egyáltalán, hogy láthattam, mindez milyen... A bevonulást követő napon reggeltől késő estig interjúkat adtunk Peterrel, angolul... Tévéknek, rádióknak, újságoknak... még afrikai tévének is... Elfáradtam rendesen, és akkor este, amikor mindezt bevégeztük, kikönyököltem a korlátra a Berlinale Palast második emeletén, és csak akkor kezdett tudatosulni bennem, milyen nagy dolog történt velünk. Addig nem volt idő minderre odafigyelni, annyi minden történt.

... én eredetileg úgy gondoltam, egy farmerben, egy pólóban megyek, szinte bocsánatot kérve, hogy ott vagyok... de hál' Istennek Oana és Tudor Giurgiu ragaszkodtak, hogy ugorjak le Bukarestbe ruhát és cipőt választani... Az ő hatásukra kezdtem el más irányba gondolkodni. Egyszer csak rádöbbsentem, hogy én tulajdonképpen mennyire élvezem az ilyesmit, felvenni egy ilyen ruhát, végigvonulni a piros szőnyegen... csak még nem voltam korábban ilyen helyzetben... Rájöttem, hogy ez is én vagyok, egy másik énem, mint ez a hiperalázatos, aki a kilincset is megcsókolom, amikor bemegyek. Az ember hajlamos azt hinni, ő maga az vagy olyan, ahogy él... Közben meg nem biztos... El lehet hazudni a dolgokat, azt mondani, hogy ez nincs meg bennem, de ezek visszaütnek. Azt hiszem, Simone Weil mondja (vagy lehet, hogy nem ő?), hogy ha a természetet meghazudtolod, az visszaüt – ezt én konkrétan meg is tapasztaltam.

Ez azért is érdekes, mert háromszor-négyszer találkoztunk, s nézem, nem vagy az, aki a hétköznapi életben nagyon öltözködik, tehát nincsenek benned ezek az allűrök...

Az a baj, hogy ezeket a dolgokat az ember csak az allűrök kapcsán ismeri. De van ennek egy nagyon jó... filingje... amit imádok.

Például mikor az ember elmegy egy fashion party-ra. Nemrég voltam egy ilyenem... nagyon élveztem. Ez is egy életézés, és egyáltalán nem az allűröz kapcsolódik... nem is értem, miért így szokták összekötni. Akkor lesz allűr, ha az embernek kissé hiányos az élete, és ilyen eszközökkel próbálja takarni, hogy nincs kiteljesedve abban, amit szeretne. De ha nem ez a mozgatórugója, ha csak a puszta tény...

Ha jól érzed magad...

Végignéztem például Michelle Pfeiffert, ő is ott volt Berlinben előttünk egy nappal. Van egy hivatalos fotózás, ami nem is könnyű... Mi zavartak voltunk az egész helyzettől, ezért még inkább próbáltunk természetesebbek lenni. Közben meg nem ezzel kell foglalkozni. Amikor később megnéztem az ő fotósorozatát, láttam, hogy ő tud négy arcot, azt a négyet, amiről tudja, hogy neki jól áll, és azokat akarja, hogy szétküldjék a világba, s nem röhög össze-vissza, hogy minél természetesebbnek látsszék... Ez is egyfajta mesterség, hogy ott meg tudj állni, egy órán keresztül, negyven fotós előtted hujjogtat – különben meg tényleg vicces a helyzet – és meg kell tanulod magad, az arcod. Én korábban lenéztem az ilyesmit és azt, aki ezzel foglalkozik, értéktelennek tartottam anélkül, hogy tudtam volna, mi is ez, „hisz ezek nem igazi dolgok...” De ez is hozzátartozik az élethez, úgy gondolom, főleg ha olyan helyzetbe kerülsz... és nagyon élvezhető!

Lehet, hogy itt is előjön egy korábbi gondolatsor, ami a helyhez és annak kultúrájához kapcsolódik. Az erdélyi közösségnek van egy furcsa világlátása, amit az ember átvesz: az életnek bizonyos örömeit vagy ajándékait nem tudja élvezni, nem éli meg, nem illik örülni...

Lehet, hogy itt is előjön egy korábbi gondolatsor, ami a helyhez és annak kultúrájához kapcsolódik. Az erdélyi közösségnek van egy furcsa világlátása, amit az ember átvesz: az életnek bizonyos örömeit vagy ajándékait nem tudja élvezni, nem éli meg, nem illik örülni...

Azért is volt számomra ez nagy felismerés, mert korábban nem mertem örülni annak, ami történt velem... Amikor, mondjuk, sikere volt egy előadásnak. Ha jól fogom fel, akkor persze ez az alázat egy része, valahogy babonából sem örültem, mondván, jó-jó, most jól ment, de lássuk holnap... De közben most már mást gondolok, mert azt gondolom, nem azért kell örülni, hogy elszálljunk, vagy hogy holnap ne dolgozzunk, hanem mert annyi nehézség van ezen a pályán, ha nem engedem bele magam a jóba, ami történik velem, akkor nem tudok felfrissülni sem, akkor beszomorodott emberré leszek. Ami ugyanakkor rossz hatással lesz a munkámra is... S akkor hogy van ez? Egyre több ilyen örömteli pillanatom van, és élvezem, hogy most mind olyan dolgokat élek meg, amiket eddig megvontam magamtól... Arra jöttem rá, fontos, hogy úgy éljek, hogy amihez kedvem van, azt kipróbáljam...

A magánélet harmóniája mennyire hat a szakmai életre?

Ha harmóniában élek, akkor vagyok teljes. Egy kapcsolatban akkor tudok kiteljesedni, ha minden rendben van, akkor tudnak a személyiségem olyan formái, olyan énjaim, amiket nagyon szeretek, előjönni, amikor biztonságban érzem magam... Sok szép meglepetésem van mostanában. Rengeteg új dolog bontakozik ki belőlem, olyasmik, amikről valahol mélyen van tudomásom.

Utószó

Féltem a találkozástól, az interjútól, végül pedig feltöltött, lendületet adott, reményt... Mindegyik beszélgetés – utólag visszahallgatva is – határozottan friss, energia árad a gondolatokból. Pedig nem holtbiztos recepteket sorjáz, inkább a bizonytalanság és a tudatosság furcsa keveréke. Elfeledkeztem arról, hogy a színház látszat, művészet, játék, szakma vagy bármilyen egyéb efféle (pre)konceptió. Kaland volt, izgalmas felfedező út: az emberi lélek útvesztőin, ahogy Pilinszky fogalmazza, a tényektől a valóságig. Egy színész, egy ember kalauzolt olyan tájakon, engedett be olyan belső terekbe, amelyek izgalmasabbak még a színpadon történő varázslatnál is. Miközben az ő mélységeibe és magasságaiba beleshettem, magamról is megtudtam valamit. Megkopott, megfáradt magamban lendületre, lelkesedésre bukkantam. Vágyra kaptam, hitre, hogy érdemes haladni. Azt írta az [origo]filmklub Varga Katalinról szóló írása Hildáról: 7 mély, ösztönös bölcsesség tárul fel benne. Ebből sejtettem meg valamit, amikor nagyvonalúan feltárta előttem kételyei és keresései tárházát. Azt mutatta meg, azt hitette el, hogy ha valaki ma, a látszatok világában ekkora szívvel, ennyi energiával,

őszinteséggel tartja érdemesnek élni és dolgozni, akkor ez a világ mégsem reménytelen.

JEGYZETEK

- 1 Popper Péter: Színes pokol. Budapest, 2000, 7.
- 2 P. Müller Péter: Test és teatralitás. Budapest, 2009, 12.
- 3 Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei. Budapest, 1986, 141.
- 4 Ungvári Zrínyi Ildikó: Bevezetés a színházantropológiába. Marosvásárhely, 2006, 66.
- 5 Quentin J. Schultze: Az „Isten-probléma” a kommunikációkutatásban. In Korpics Márta–P. Szilczl Dóra (szerk.): Szakrális kommunikáció. Budapest, 2007, 42–43.
- 6 Pilinszky János: Beszélgetések Sheryl Suttonnal – Egy párbeszéd regénye. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977, 123, 126.
- 7 „A közeget talán nem sikerült maradéktalanul kiaknázni, a beszédes erdélyi arcokat viszont igen, a Varga Katalint játszó Péter Hilda és az erőszaktevőt megformáló Pálfy Tibor vonásai és pillantásai mély, ösztönös bölcsességről árulkodnak a bőségesen adagolt közelképeken.” Ld. Bujdosó Bori, Vincze Barbara: Ballada National Geographic-beütéssel. <http://www.origo.hu/filmklub/blog/riport/filmfesztival/20090211-kritika-es-sajtotajekoztatobeszamolo-peter-strickland-katalin-varga-cimu-versenyfilmjerol-a.html>.

Kategória: színház

Denumire autor: Bodó Márta

Látó Szépirodalmi Folyóirat